

LUDOVICO
MAGNO ⁴

PRO CONFECTA
FELICITER PACE
PANEGYRICUS

Calendis Octobris An. M. DC. LXXIX.

DICTUS

Parisiis in Collegio Claromontano
Societatis JESU,

A PHILIBERTO QUARTIER,
ejusdem Societatis Sacerdote.

PARISIIS,
Apud GABRIELEM MARTINUM, viâ
Jacobæâ, sub aureo Sole.

M. DC. LXXIX.

LUDOVICO MAGNO
P. A. W. E. C. K. I. O. V. S.
E. F. A. S. T. E. R. C. E. B. A. C. E.

1644
Finitis in Collegio Claronumano
1644

A. P. M. T. R. E. N. T. O. Q. U. A. R. T. I. E. R. I. E. S.
C. O. N. S. I. S. T. E. N. T. I. S. S. E. C. U. N. D. O. S.

A. P. E. C. T. A. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.
I. N. O. F. A. C. I. E. N. T. I. S. S. I. M. I. S.

M. D. C. LXXVII

3

PANEGYRICUS
LUDOVICO MAGNO
PRO CONFECTA
FELICITER PACE
DICTUS.

EXPECTATUM illud pridem fortunatumque tempus demum accidit, AUDITORES ORNATISSIMI, quo discordiarum discussa caligine, pax redux lucem ubique suam benignè partitur, bellicosque motus, quibus Europa tot annos

4. LUDOVICO MAGNO
concussa ingemuit, amica nunc
& in perpetuum, ut auguror,
duratura securitate commutat.
Sortem adeo prosperam est pro-
fectò mihi quòd præcipuè gra-
tuler, méque cæteris, qui prio-
res huc ad dicendum accesser-
unt, beatiorem vel hoc nomine
existimem, quòd cùm illi bel-
lorum tempestatibus quodam-
modo fuerint immerfi, omnis e-
go periculi securus in portu
quiescam: Martis illi luctuo-
sas strages attigerint, pacis ego
describam commoda, & elo-
quentiam tranquillitatis aman-
tem pristinae tranquillitati re-
stituam. Hæc ipse mecum taci-
tus cùm reputarem, quamvis ex-
ultabam gaudio, una me nihilo-
minus (quid enim dissimulem?)

P A N E G Y R I C Ū S. 5
angebat cura non mediocris, &
lætitiæ, quam de confecto felici-
ter bello perfereram, incom-
modabat. Obversabantur ani-
mo scilicet erecta de tot hosti-
bus ab Gallis trophæa, recur-
rebat cunctis formidata natio-
nibus Gallica natio, bellicis
inclyta laudibus, gentium ubi-
que victrix. Videbam pacis ad-
ventu felicem adeo retardari
cursum, verebarque ne quan-
tos ex ea fructus hostes perce-
pturi erant, tantum decoris
& famæ Galli deperderent. Ve-
rùm ubi rem inspexi penitiùs,
mutavi sententiam, errorem
deposui; & sic existimavi, plus
pace nuper inita, quàm partis
antea tanta felicitate victoriis,
Gallico nomini fuisse splendoris

6 LUDOVICO MAGNO
additum. Dum tractavit LUDO-
VICUS arma, vicit ille quidem
hostes; eosdem, ubi deposuit
arma, vicit illustrius; obvia
quæque fortiter perrumpendo
triumphavit: at condonando
rem suam publicæ rei, trium-
phum multò nobiliorem egit;
bello demum magnus audiri
meruit, sed numquam extitit
antè major, quàm ubi pacem
fractis hostibus obtulit, relu-
ctantibus imperavit, summis
denique fociorum, hostium, ac
popularium suorum utilitati-
bus, gloriosè perfecit. Quòd
obtulerit, magnanimitatis est;
quòd imperarit, potestatis;
quòd oblata & quasi imposita
perfecerit, liberalitatis est &
munificentia.

Ubi pax armis & bellorum
tumultu pulsa procul exulat,
A U D I T O R E S , nemo quis-
quam ferus est adeo, qui non
ejus reditum votis omnibus ex-
petat, quique redeuntem, &
exacto vicissim bello revoca-
tam, singulari studio non exci-
piat. Sed quamquam populo
jucunda videri solet ac saluta-
ris, non æquè tamen semper
Regibus, ad quos attinet, ut
ipsam conficiant, gloriosa præ-
dicatur: nec enim non sæpe fit,
ut postquam exitiales bellorum
flammas excitavit laudum &
honoris cupido, eas fatali qua-
dam conversione rerum extin-
guat iniquior fortuna, ut pa-
cem, quam velut in exilium
projecerat amor gloriæ, armo-

8 LUDOVICO MAGNO
rúmque vefanus furor, eam-
dem rebus accifis, & acie pro-
fligatis, fæva quædam neceffi-
tas poftliminio revocet; & bel-
li porro gerendi voluntatem
Reges abjiciant, quia geren-
di belli per vim ipsis potestas
refecatur.

Arma vel repugnantibus de-
trahit aliquando militum penu-
ria, ducumve, quos Martis
vis dura de medio fustulit. De-
ficit nonnumquam pecunia,
belli robur & nervus. Quid-
quod gravi non rarò militia
fessos, otii titillat & tranquil-
litatis amor: at nullum incun-
dæ pacis incitamentum præfen-
tius, quàm fortunæ volubilitas
& inconstantia, quæ victorum
triumphos funeftis interdum

eladibus infida convertit. Verum hæc ab ea quam confecit LUDOVICUS MAGNUS, procul absunt. Pace fruimur, sed plena gloriæ, plena dignitatis, quam nec ærarii penuria peperit, non militum fuasit paucitas, non otii confirmavit desiderium, non fortunæ accivit inconstantia. Augusto apparatu, luce ac palam pacem revexit: deposuit arma, sed tum cum prosperè & feliciter armis certabat; & ab exitio salvos esse voluit hostes, cum certum hostibus exitium afferre posset.

Vestram appello fidem, AUDITORES: meministis enim, nec erit meminisse vobis arduum, ex quo benignè Rex Maximus ad pacem agitandam hostes

IO LUDOVICO MAGNO
invitavit, num umquam antea
numerofior collectus fuerat
exercitus? Ecquid majores plu-
ribus in locis peditum stipen-
dia fecerant, equitumve tur-
mæ? Edukti erant bini exercitus
in Belgium; stabant ingentes
in Catalonia copiæ; fervebat
nostro milite utrumque Rheni
littus; stratum erat æquor no-
stris classibus; miles frequens
in urbibus ad præsidium, fre-
quens in castris ad conferendas
manus, frequens in campo ad
hostem vel persequendum, si
fugeret, vel profligandum, si
occurreret: adeo ut qui Gallo-
rum castra, præsidia, exercitus
videret, is Galliam pene cre-
deret viduatam civibus; qui
contrà urbes affluentes, ut an-

tea, hominibus cerneret, is
deserta castra, desolatósque
exercitus, ac destitutos milite
cogitaret.

Adde quòd tot expeditioni-
bus assueti, tot exercitati præ-
liis, obduruerant ad nova pe-
ricula, evaserántque ad pu-
gnandum paratiores, nihil ut
occurreret insolens aut aspe-
rum, quod fortiter non dura-
rent, neque deinceps, ut olim,
commoda dumtaxat anni tem-
pestate congredierentur; sed in
armis hiberna peragerent, con-
strictos gelu transilirent am-
nes, nullámque tot laborum,
nisi clypeos inter & galeas, quie-
tem delibarent.

Non dicam, quàm mira tum ef-
set eorum in præliando alacritas,

12 LUDOVICO MAGNO
cūm incredibilis huc usque fuisset felicitas in vincendo ; cūm meminissent fufos esse prius, delēōsque in ipso belli aditu hostes, quā se peti sensissent ; tot esse dejecta loco præsidia, quot laceflita ; tot expugnatas arces, quot obsessas ; toties ex acie superiores rediisse, quoties in aciem decertaturi prodierant ; nec tam præliis hostium regiones superatas, quā illustratas victoriis. Hæc ipsi cūm secum reputarent animo, eos, credo, subibat militiæ tædium, aut pacis mentio iis accidere jucunda poterat, quibus militaris ille campus tantam laudum segetem efferebat. Quin potius per medios enses ruebant, tam certi vincere, quā

certare prompti; tormentorum ridebant fulmina, mortes lacescebant, sanguinis & vitæ profundendæ avidi, modò illam gloriæ, Regi, patriæ profunderent.

Quòd si tanta militum erat multitudo, tam incredibilis alacritas, cùm Rex Maximus de pace constituenda cogitavit; non minor certè ducum erat vel virtus, vel gloria. Immatuum quidem Turenii funus flevit Gallia, audivimus casum, & penè desperavimus: acceperunt hostes, idque triumpharunt; sed qui de repente septem ex unius quasi funere excitati sunt Imperatores, neque nos desperare, nec hostes triumphare diutius permise-

14 LUDOVICO MAGNO
runt; quàm multo generoso men-
tis impetu, densos in hostes
abrepti, suis velut obruti se-
pultique trophæis ceciderant:
his tamen avulsis succreverant
alteri, ductam à præclara stir-
pe virtutem fortunamque refe-
rentes. Credas excessisse pri-
mos, reliquis ut expromendæ
virtutis locum relinquerent,
quem profuderant pro gentis
gloria sanguinem, ducum esse,
Tribunorumve semen nobile;
atque statim ut animam age-
bant, bellicosos, quibus erant
afflati, aliis transmisisse spiri-
tus: quamquam ne ducibus qui-
dem opus videbatur esse, cum
quotquot mererent stipendia
milites, haberi ducum loco pos-
sent; quòdque Alexandro Ma-

P A N E G Y R I C U S. 15
gno, Græcisque copiis laudi da-
tum est, multò æquiùs in Gal-
los caderet: dignos nimirum
esse viros hujusmodi, qui tan-
to Regi parerent; dignum esse
vicissim Regem hunc, qui tantis
viris imperaret.

Pacem igitur militum ac du-
cum penuria non suavit: num
eamdem extorsit ærarii tenuitas
& angustia? Enimverò fuit
hostium illa spes & opinio mi-
nimè dubia, scilicet ut exhau-
sti diuturno bello Galli, dein-
ceps oneri sustinendo pares non
essent. Vos verò quàm hæc
vestra fefellit opinio, ferò licèt
agnovistis: testes enim estis &
conscii, adeo non exhaustam
immensis belli sumptibus Gal-
liam, non defectam viribus, ut

16 LUDOVICO MAGNO
in dies potiùs opulentior eva-
ferit, novísque triumphis novos
quotidie suppeditarit, majoréf-
que thesauros: at, quod vix fi-
dem habet, non aliunde, sed
se ipsa potens, nec sibi tantùm,
sed sociis dives, qui nobis de-
bent quòd vivant, & primum
sint in gradum restituti.

At erit fortè non nemo qui
dicat oblatam ideo citiùs ab
Rege pacem, quòd bellici la-
boris pertæsus, ad otium se con-
verteret. Fallor, erit hercle ne-
mo quisquam, qui hoc dicat.
Non dicent hostes, qui vel tum
præsentem in acie, suo certè
non mediocri detrimento Lu-
DOVICUM MAGNUM sense-
runt, suis mænibus viderunt
imminentem, intonantem au-
dierunt,

dierunt, extimuerunt fulminantem. Nostri non dicunt milites, qui, quod ipsis inerat ad pugnandum alacritatis & animi, totum id ab aspectu Regis & exemplo proficisci fatebantur. Nemo nostrum asseret, qui mortis contemptorem ejus animum sumus venerati toties, & culpae tantum non ausi.

Sed est volubilis tamen & amica varietati fortuna, eodem in loco versari indocilis: inclinabat se fortè, partesque nostras deferebat, ad contrarias levis transfuga, cum ad pacem LUDOVICUS confugit. Nihil opus, AUDITORES, nostrum hac de re testimonium interponere; adeundum ad hostes: norunt ipsi quippe multò

18 LUDOVICO MAGNO
quàm cæteri meliùs, utrum aliàs
umquam benignior fortuna nos
respexerit, utrum antea melior
aspiraverit. Ibunt, opinor, inficias
Batavi, quos ab illo tempore ful-
minea manu profligavit ad Caf-
sellum LUDOVICI MAGNI
FRATER FORTISSIMUS.
Negabunt id fortè Germani,
quorum Aquilam ad Fribur-
gum tam generosè fugavit
Crequius. Idne vocent in du-
bium Arausici, quos obfi-
dione Trajectum prementes,
collectis festinè sarcinis abire
permisit Schombergius. Diffi-
teri si possint, audeant Hispani,
quos Navallius in Catalonia
non semel, in Belgio toties Rex
ipse magnanimus contudit. Et
quamvis tacita illa omnia præ-

termittam, ut aliena fortè ab
 instituto & tempore, prædi-
 cant abundè tamen captæ pri-
 mo impetu Valencennæ, dis-
 jectæ Friburgi arces, diruta for-
 titer Audomari propugnacula,
 domitum Cameraci vallum an-
 tè vix domabile. Testatur id ex-
 pugnata Cerdania, Gandavum
 subactum, Ipræ occupatæ, quas
 utique munitissimas urbes me-
 minisse possunt, quibus dolet;
 oblivisci nos volumus, quibus
 placere potissimùm deberet.

Decisis victoriam pennis ad-
 umbrabant olim Lacædemonii,
 innatamque levitatem sui gra-
 tiâ deposuisse gloriabantur; ut
 ne ab ipsis avolaret aliquando.
 Veriùs hoc ego de te, REX
 MAXIME, prædicaverim, cui

20 LUDOVICO MAGNO
desponsa sic & devota victoria
videtur fuisse, ut numquam te
deseruerit, numquam fidem tibi
obligatam mutaverit, nusquam
Mars anceps erraverit tibi, non
luserit fortuna fallax, felicitas
non vacillarit, nec majoris fue-
rit operæ, conjuratas laceessere
acies, & prostertere, obsidere
oppida, & occupare, certare
demum armis, & ubique cer-
tando triumphare. Miretur hoc
fortè quispiam in tanta fortu-
næ levitate: illud ego miror
multò magis, quòd eam videris
deservisse, quòd in cursu tam
secundo properantem non re-
tardaveris modò, sed omnino
inhibueris. Evolvantur annales,
consultantur monumenta: quo-
tusquisque reperietur vir prin-

ceptus, expugnator urbium, gen-
 tiumque victor, qui domitis
 hostibus se ipse volens domue-
 rit? Quis nesciat quàm sit vi-
 ctoria ferox ut plurimum & in-
 solens? quàm tumidos fortuna
 prospera spiritus afflare soleat?
 quàm sensum auferat? quot
 extitere Reges, Imperatorés-
 que, qui vecordes ab rebus se-
 cundis, non modò non belli
 restinxere flammam, sed incita-
 runt vehementius? Adde his in-
 juriae recordationem, quæ vix
 umquam excidit. Adde vindi-
 ctæ cupiditatem, quæ acrior in
 Regibus esse consuevit. Quod
 huc usque factum non legi-
 mus, fecit LUDOVICUS MA-
 GNUS, cum opibus, autori-
 tate, potentiâ floureret, cum ad-

22 LUDOVICO MAGNO
manum omnia abundeque sup-
peterent, exercitus numero am-
plissimi, fortissimi milites, du-
ces experientissimi; rerum ipse
gestarum gloriâ celeberrimus
superiorum heroum gloriam
æquasse, aut superasse videre-
tur; cum ditionis inimicæ jam
pars optima ipsius imperium
accepisset; quæ superabat alte-
ra, ejusdem brevi in potestatem
ventura esset. Non fuit tamen
in retinendo victoriæ fructu
pertinax: ab armis ultro disce-
dere, armis quamquam potens,
haud recusavit: pacem, pacis
nihil indigus, obtulit. Tantos
adornasse dicas apparatus, ut
hostibus superatis, se ipse glo-
riose vinceret, exulémque
pacem orbi fatigato magnifi-

centius redonaret. Non eum
impulerunt quæ movere cæte-
ros vulgò solent, accisus & de-
bilitatus exercitus, fractæ vires
& exhaustæ, rei minùs bene
ac feliciter in posterum geren-
dæ metus. Una una pax illum,
& publica utilitas, una ho-
stium, quibus parcitum voluit,
una etiam suorum, quos pacis
statuit gaudere fructibus, per-
movit ratio, & ad pacem offe-
rendam incitavit.

Triumphate, Galli, quibus
gloriam parat immortalē hæc
nova pugnandi & vincendi
ratio. Exultate, hostes, quos
belli penè submersos fluctibus
tanta Regis humanitas ad por-
tum benignè reduxit. Hoc tibi
præ reliquis gratare facinus,

24 LUDOVICO MAGNO
REX FORTISSIME, cujus
præcipuè beneficio MAGNI
cognomen apud posteros con-
sequêris: hostes vicisse scilicet,
cujuslibet herois virtus est pro-
pria; at victos servasse, tibi præ-
ter cæteros uni reservatum de-
cus.

Nihil igitur LUDOVICO
potuit accidere gloriosius,
quàm Europæ toti oblata pax:
siquidem ea causa spectetur,
ob quam pacem obtulit; quod
priori parte Orationis demon-
stratum hætenus est: viden-
dum nunc jam quemadmodum
in pace conficienda dignitatem
suam retinuerit, neque minùs
fortiter negotium hocce tracta-
verit, quàm gloriose fuerat ag-
gressus; quod mihi nunc al-
tera

P A N E G Y R I C U S. 25
terâ Orationis parte demon-
strandum erit.

S T A T I M A T Q U E de fe-
dandis belli tumultibus vir Prin-
ceps cogitat, A U D I T O R E S,
deponat aliquid ac remittat de
summa illa potestate, & Re-
gem ad tempus velut exuat o-
portet. Quantumcumque juris
retinens, jure nihilominus de-
cedit suo; conditiones hosti pro-
ponit, non imperat; mentem
indicat, non legem imponit;
immo verò bello fortiter parta
nonnumquam paci condonat,
gloriam rerum gestarum negli-
git utilitatis ergo, & ut ad con-
ditiones æquas cum hoste de-
scendat. Neque opus exteris
hac de re gentes consulere. U-

tinam istuc exemplo non confirmasses olim tuo, Gallia; neque hanc aut levitatis aut imprudentiæ notam nomini tuo aliquando asperfisses. Quàm sæpe porrò contigit, ut quantum tibi splendoris bellum attulerat, tantum pace deperderes, superior ex acie semper, ex plerisque verò fœderibus & pactis discederes inferior, & quas gladio lauros collegeras, transversi calami signum eas, aliqua pactione parum prudenter scripta, omnino detereret.

Quid ego Regum hîc tuorum nonnullos commemorem, quorum prudentia cæteris in rebus singularis & propè divina, in eo tamen desiderata est, quòd ab hoste vel devicto pre-

cibus & pretio tranquillitatem
 emere non dubitarent? Quàm
 multos vidisti fortes in geren-
 do bello, segnes autem in con-
 stituenda pace; in vincendo
 nulli secundos, in utendo vi-
 ctoria ad otium, securitatém-
 que publicam statuendam, pe-
 ne sui, ac rerum à se gestarum
 oblitos. Sed jam desine for-
 tem super ea re tuam conquie-
 ri: si qua tibi nota dedeco-
 ris, hac parte iniusta est: de-
 terfit LUDOVICUS MA-
 GNUS, in suscipiendo bello
 providus, cautus in gerendo,
 in deponendo prudens, tam
 fortis, dum Europam paca-
 vit, quàm ubi ferro tremese-
 cit, potens.

Enimverò dum pacem con-

28 LUDOVICO MAGNO
fecit REX MAXIMUS, di-
cite an hostium observare nu-
tus ipsi necesse fuerit; utrum
voluntati parere, aut studiis ob-
sequi. An sibi legem indici pas-
sus est? an splendori suo quid-
quam offundi caliginis? an re-
centem iniquis conditionibus
gloriam obscurari? an maje-
statem imminui? Ego verò haud
scio utrum imperaverit antea
magnificentius, regiámve di-
gnitatem utrum usquam hono-
rificentius sustinuerit.

Reducite, si juvat, in me-
moriám, AUDITORES, ut
cladibus per tot annos iteratis
hostes attriti, feroces tamen
arma infracta & inauspicata
retinerent; ut alacriores existe-
rent, postquam erant humi

prostrati ; ut emergerent idem-
tidem bellorum hausti flucti-
bus, & penè demersi. Quorsum
istuc porrò, quidve spectabant?
Nimirum illud erat : norant,
vel nostram certè simulabant
nosse indolem. Expectabant
dum se remitteret repentina
gentis alacritas. Refrigescet, in-
quiebant, ardor ille; frangetur
ipsa die Gallorum impetus.
Quid deinde? quàm sua spe fal-
si sunt! adeo primus Gallorum
se non remisit ardor, ut accre-
verit; adeo non se fregit eo-
rum impetus, ut evaserit acrior.
Pœnituit hostes subinde perti-
nacis animi; mitiores facti sunt.
Jam agi de pace volunt; bene
est: instituitur deliberatio pu-
blica, conventus indicitur. Quos

30 LUDOVICO MAGNO
illi tum mæandros, quæ diver-
ticula, quas flexiones quæsie-
runt, ut quos aperta vi non li-
cuerat vincere, superarent do-
lo melius, & per anfractus,
quoniam recto non potuerant
tramite, metam contingerent?
Quoties ex industria moras at-
tulere? quoties tergiversati? per
cuniculos quoties aggressi sunt?
Hanc modò proponere condi-
tionem, illam rejicere postea;
nunc dierum aliquot inducias
pacisci, brevè post pactas fran-
gere; obsidionis modò Traje-
ctensis, nunc Audomarensis
prælii præstolari exitum; artes
demum nullas omittere, quos-
libet explorare aditus, omnes
commoliri machinas. Quid tum
interea loci? REX FORTIS-

PANEGYRICUS. 31
SIMUS ex alto quasi despe-
ctans, sibi que numquam abfi-
milis, hostium ridere dolos,
nihil morari artes, ac potens
rerum, & summus arbiter, hæ-
rere in incæpto, petita nunc an-
nuere, modo denegare, osten-
tare arma, novisque cladibus
illatis, ad pacem invitos &
reluctantes adigere.

Veteres utique Gallos imita-
tus, quos eodem deliberare ha-
bitu solitos, quo dimicare, Livius
testatur; gloriam hanc Galli-
cæ aliàs propriam gentis, mirè
LUDOVICUS amplificavit,
qui pacem attulit, victoriis suis
& trophæis veluti communi-
tus, adeo ut triumphali in vectus
curru, immo potius sublimis in
solio, fœderis initi conventa

32 LUDOVICO MAGNO
subscripsisse, non immeritò di-
catur.

Prodigium istud nemo
non auribus accepit, non vidit
oculis, non ore confitetur
& prædicat: vicini sentire,
audierunt exteri; certatim
omnes celebrant, non tacent
hostes.

Illi illi ipsi Batavi, qui bel-
lum aliàs sibi deposcebant, ubi
viderunt, nullam sibi bello sa-
lutem superesse, pacem effla-
gitare suppliciter, quavis obla-
tam conditione suscipere non
dubitarunt. Neque dissimula-
stis, Hispani: nec enim cela-
vit, qui missus à vobis de pace
Neomagum legatus, eandem
in Gallia dehinc personam ho-
norificè sustinuit. Non alia

mens, Germani, vobis fuit, non alia oratio : audistis enim in concionem Ratisbonæ convocati, cū de scripto declararet Imperator ipse, eō Regem Galliae pervenisse potestatis, ut pacem non optare videretur, sed indicere; ab ipso præscribi quæ geri vellet, non proponi; suoque nutu conventa metiri, non hostium conformare arbitrio.

Non est inane P A C I F I C I nomen, A U D I T O R E S, non levis titulus; sed plena ponderis, plena dignitatis appellatio, quam Regum ferme nemo non appetit, quam sibi plerique sumunt, quā gloriantur omnes. Sed singulis quàm dissimili jure evenit ! nonnulli per me licet insigniti fuerint Paci-

34 LUDOVICO MAGNO
fici cognomento, quod belli
civilis incendia restinxerint. Præ-
clarum certè facinus; at labis
non expers: nam cum civibus
ac subditis sibi populis acie
congregari, ut Regi semper mi-
serum, sic eos vicisse honorifi-
cum minùs, sic pacem fecisse
non omnino gloriosum. Qui-
busdam sit inditum id nomi-
nis propter conservatam, quam
in imperio nacti sunt, tranquil-
litatem; non indigna quidem
Imperatore gloria, sed felicitate
potiùs accepta temporum,
quàm propria virtute compa-
rata. Hoc sibi nomen alii pepe-
rint, qui bella cum hostibus
externis composuere, opémque
patriæ laboranti tulerunt: id
quoque commendatione di-

gnum duxerim; laus tamen cum
 hostibus communicanda. No-
 minis hujusce gloria, tota quanta
 est, quæ certè maxima est, tibi
 uni, REX INVICTE, debe-
 tur; virtuti, fortitudini, poten-
 tiæ tuæ prorsus acceptam gra-
 tiam hanc refert orbis: tuum
 est, si desiit armorum fragor,
 si bellorum cessavit tumultus,
 tempestatum si furor quievit.

Quòd si libeat obiter con-
 templari singulos quibuscum
 res in conficienda pace LUD O-
 V I C O fuit: ecquis admirari
 satis poterit, quòd ad unius Re-
 gis conditiones depacisci, & ad
 ejus arbitrium se fingere potue-
 rint, aut etiam voluerint? Si vi-
 res eorum quæritis, minimè
 sanè contemnendæ erant; si

36 LUDOVICO MAGNO
opes, tametsi accisæ bello diu-
turno, nondum tamen erant
penitus exhaustæ; si potentiam
& amplitudinem, vastissimis
regionibus imperitant; si ani-
mos, tot cladibus frangi non
potuerant; si societatem & fœ-
dus, omnes in Galliæ perni-
ciem conjurati, junctis & con-
ciliis & armis utebantur. Hos
separasse ac dissociasse, ma-
gnum fuerat; consociatos vin-
cere, fuerat maximum: at om-
nes junctos, pariter in pacem
vel lubentes, invitósq; com-
pulisse, id verò portenti simile
quiddam fuit. Cessere tamen,
& sapientiæ non secus atque
roboris lauream LUDOVICO
MAGNO detulerunt.

Cessere Batavi, qui toties ad

fui commendationem nominis,
angustos quos à natura accepe-
rant, limites indignati, in ul-
timos usque terrarum recessus,
quâ vi,quâ solertiâ penetrarunt;
qui Philippum secundum ho-
minem minimè inconsultum
pervicerant; qui se Regibus Eu-
ropæ potentissimis tantùm non
exæquaverant; qui Principes
inter viros discordias pro nutu
concitare, concitatas pro nu-
tu sedare se dictitabant, sancire
fœdera, sancita rumpere ex æquo
periti, belli pacisq̃ue famosi
interpretes; qui tumentes ali-
quando rebus prosperis, ne-
scio quid jactitaverant in Gal-
liam audaciùs, quàm tolerari
pro nostra dignitate posset.
Sed parco plura: hæc enim jam

38 LUDOVICO MAGNO
refricare nefas , quæ quidem
obliterata insigni facilitate sua
& humanitate voluerunt.

Hispani cessere , gens si quæ
alia roboris & prudentiæ laude
præstans , naturâ usûque calli-
da , utilitatum mirè consultrix ,
ordinare præsentia , providere
futura solers , secundos even-
tus firmare prudens , & adver-
sos restituere , in conciliis ca-
piendis perspicax , in rebus ge-
rendis cauta , sagax in perfici-
endis ; & ne singula confecer ,
ad quam reipublicæ , quæ Ro-
mæ quondam vigeat , ars po-
litica , jure quodam hæreditario
transmissa videtur ; quos exactæ
sapientiæ documentum & exem-
plar Europa suspicit , qui tam
animo providi haberi volunt ,

quàm incessu graves ; qui stantes & immoti movere dicuntur omnia , & prout libido est, gubernare gloriantur.

Ite nunc, & temeritatis adhuc, si Diis placet, Gallos arguite: dicite in rationibus tuendis parum cautos, inconsultos in decretis, pactionibus faciendis minimè habiles; leves demum, & propositi minùs quàm juvat, tenaces appellate. Fortè fuit olim, cùm id vitii posset ipsis imponi: at quantum est, sustulit LUDOVICUS MAGNUS; & cùm laudem bellicam, quâ præter cæteras hucusque nationes floruit natio Gallica, mirum in modum auxerit, prudentiæ singularis insuper, quamquam ab Gallorum moribus aliena

40 LUDOVICO MAGNO
credebatur esse, decus adsci-
vit.

Sed quid his immoror, dum
majora certatim occurrunt?
Accessere ad Hispanos Bata-
vosque Germani, firma gens
opibus, copiis locuples, virtu-
te præstans. Accessit Imperii
caput & princeps, cui lex ea-
dem imposita, non dispar obti-
git conditio. Id verò potuisse
fieri quis existimet, cum tot
procures, quos bene multos
præpotentesque è sinu profert
hæc tellus, adversus Galliam
sociatos concitasset; cum infi-
nitas ferme provincias, ratio-
nibus, religione, moribus inter
se discordes, arctiori fœderis
in nostram perniciem ligasset
vinculo; cum innumeras, quæ
sui

fui juris erant , civitates , tot-
que præterea populos ad suas
partes attraxisset ?

Verùm hæc quoque in tuum
cessere decus , ô Gallia : dicas
universos ideo Germaniæ tra-
ctus in te conjurasse , ut una
voce , collecta simul Germania ,
tuum imperium agnosceret. A-
gnovit enimverò , jubenti tibi
obsequuta est , & longiores vi-
detur quæsiisse moras fœderi ,
ut tua fieret palam , & clariùs
auctoritas elucesceret.

At fallor , nondum se tota
tibi Germania submisit , ubique
nondum excepta pax. Bellicos
adhuc audire videor tumultus :
etiam nunc ad mare Balticum
Brandeburgensis intonat ; etiam
nunc infensas profligat acies ,

42 LUDOVICO MAGNO
arces occupat, novis triumphis
triumphos cumulat, trophæa-
que statuit, & gloriæ militaris
insignia, & monumenta victo-
riarum. Moræ paululum: Au-
DITORES, quiescite. Fuit e-
nimverò cū successu exultans
pactum omne funditus repu-
diaret: fuit cū sedatis undi-
que tempestatibus, ipse solus
fulminaret. At ubi sol illuxit pro-
pius, discussa confestim caligo
omnis; ubi voluit ab armis dis-
cedi LUDOVICUS, discessum
est; ubi conditiones imposuit,
acceptæ sunt. Omnium quidem,
quas antè retulisti, REX FOR-
TISSIME, victoriarum ultimam
dixero, illustrissimam affirma-
vero confidenter. Quis enim
rei novitate perculsus non ex-

clamet: Munitissimas hostium
urbes occupavit Brandebur-
gensis, ut te jubente restitue-
ret; lauros collegit, ut tibi co-
ronam necteret; de Suecis
triumphavit, ut gloriosius
triumphares; trophæa posuit,
quæ tibi consecraret: in hoc ta-
men vel te iudice commendan-
dus, quòd ultimus omnium vagi-
nâ gladium recondiderit; felix si
paulò recondidisset citius! Non
erat ea certè, quam postre-
mus accepit, clade doliturus.

OSTENDI hætenus nihil esse
ad regiam laudē illustrius, quàm
quod & pacem ultrò voluerit, ac
obtulerit, & oblatam ut accepe-
rint hostes, effecerit. Reliquum
est, ut quos fructus attulerit

44 LUDOVICO MAGNO
pax ejus nutu confecta, breviter ostendam. Offerre pacem, cum minimè ipsi pax opus esset, fuit ad regiæ magnanimitatis commendationem eximium; majus, pertendere in incæpto fortiter, & rem tantam pro dignitate conficere; longè verò amplissimum, ita confecisse, ut maximi fructus ex ea sint consequuti.

At nihil necesse longiùs prosequi initæ non dudum pacis fructus effectusque, qui quantum attulere nobis jucunditatis & commodi, tantum addidere LUDOVICO MAGNO splendoris & gloriæ. Obversantur adhuc ante oculos, comprehenduntur animo, sensu percipiuntur, neque Galliæ dunta-

at terminantur finibus & incolis, qui se metu & periculo solutos gratulantur, levatos bellicis oneribus, vectigalium etiam parte liberatos. Ad socios Galliae pertinent, quos possessione deturbatos sua, in pristinum statum restituit; ad hostes dimanant, quos affinitate dignatus est.

Ita se res habet, AUDITORES: non inani pacis umbra fruimur, non falsa tranquillitatis, ut fit, ludimur imagine. Redit ad nos donis opulenta pax, rerum abundantia circumfluens, beata divitiis: immo, quod fortè nunquam factum antea, quod omnium expectationem vicit, quod populorum admiratione & stupore exceptum, longiores ferre

46 LUDOVICO MAGNO
moras impatiens REX OPTI-
MUS, cùm nondum sopitus ef-
fet bellorum ignis, commissas
sibi provincias insigni benigni-
tate recreavit; cùm pecunias
hostes undequaque corradere-
rent, remisit ipse, & pacis, prius
in publicum quàm pax edita
prodiret, muneribus Galliam
donavit: adeo ut quo tempore
inimicas per vim sternebat a-
cies, creditam sibi plebem re-
ficeret, vinceret illos robore,
hos liberalitatis & benevolentiae
vinculis devinciret, formida-
tus exteris, suis dilectus, faten-
tibus utrisque magnus. Hinc
porrò collige, Gallia, quid sit
deinceps beatitatis sperandum
tibi, cùm fausta jam adeo prin-
cipia se dederint: Regia quippe

longius progredietur benignitas, & cum ejus virtute facta sis omnium illustrior bello, ejusdem clementiâ gentium evades omnium pace fortunatior. Te quidem in acie invictam timuere, te domi felicem suspicient; sortem undique tuam tibi invidebunt, teque cæteris nationibus omni parte superiorem venerabuntur.

Quid jam eximium, quem socii de pace susceperunt, fructum commemorem? quid dicam in veterem dignitatis unde exciderant, gradum vindicatos? Non prætermittenda certè, AUDITORES, laus silentio; sed neque nostris celebranda sermonibus. Qui beneficium accepere, ipsi præ se ferant, &

48 LUDOVICO MAGNO
gratiam rependant, qui munere donati sunt. Dicant Sueci, quid Galliæ præsidio, quid Regis benevolentiae debeant: si vivunt adhuc, si regnant, indicent cujus operâ, cujus auspiciis, & vitam receperint & regnum. Dicant quo pacto summas in angustias redacti, salutem penè desperarent suam. Narrent ut expulsi sedibus, reliquum in Germania vix locum haberent, in quo sedem collocare fas esset. Acceptas deinde clades proferant; subductas sibi civitates; integras, in hostium quæ jura cesserant, provincias enumerent. Nunc verò cum suum adversus inimicos jus obtinuerint, erepta sibi castra cum recuperarint, cum sint pristinum in
decus

decus asserti, libertatis suæ vindicem, conservatorem patriæ, salutis denique restitutorem agnoscant: magnificum in primis, summæque gloriosum facinus, eoque majori dignum præconio, quorariûs evenisse constat! Quotusquisque enim Regum invenitur, qui sociorum rationibus ita studiosè consulat, qui serviat eorum commodis? Ecquid plerique alienum id à dignitate non judicant? Ecquid amicitiae leges pensi quidquam habent? Ecquid societatis jura bene multi non contemnunt, sibi uni commodi, utilitatis alienæ mirè negligentes? Hinc nonne quotidianæ Principum virorum invicem querimoniae? Id nonne perpetuum hostibus

50 LUDOVICO MAGNO
criminis objiciunt loco? Tale
quid, opinor, Galliæ queren-
tur focii? Initi fœderis eos for-
tè pœniteat? violatam, ni fal-
lor, expostulent fidem? sibi fa-
ctam injuriam dicant? Non di-
cent utique, accepti si benefi-
cii sint memores, si ditionem
recuperatam attendant, si se
ipsi salvos & incolumes circum-
spiciant: immo intelligent, nec
celabunt, quàm perniciosum
est discordias cum Gallia fove-
re, tam utile & securum cum
eadem salutis & periculi fo-
cietatem coire, fatum esse Gal-
liæ hostibus ut cadant, amicis
ut regnent; utrisque ut Lu-
DOVICO gloriæ allaborent,
ejusque potentiæ trophæum
& virtutis adaugeant.

Accessit ad confectæ pacis
gloriam velut coronidis loco fe-
lix ille cum Hispaniæ Rege hy-
menæus , quo non tam LUDO-
VICA MARIA AUGUSTA
cum CAROLO AUSTRIACO,
quàm ipsa inter se Galliæ His-
paniæque regna videntur fuisse
devincta. Fuerat hoc pridem
in votis utrique regno , ut eo
quasi vinculo dissociati animi
jungerentur. Verùm hoc tan-
tum tàmque insigne benefi-
cium quanti esset ignoraremus,
nisi tot bella , & iterati gentis
utriusque conflictus illud com-
mendarent. Nunc verò eò gra-
tius accidit, quò minùs erat ex-
pectatum ; eò suavius , quòd
luctuosam tempestatem dulci
sereno commutavit : quemad-

52 LUDOVICO MAGNO
modum Iris illa, quamvis colorum varietate admirabili oculos intuentium suavissimè capiat, cùm solis adversi lucem exceptam refundit in terras, & eas utrimque micanti circulo complectitur; tamen eò solet esse jucundior, quòd indicium est præteritæ tempestatis, & mutui cælum inter ac terras fœderis argumentum.

Hoc tuum opus fuit, LUDOVICE. Pacem sanxeras, tempestatem discusseras, copiam, ubertatem, gaudia revexeras: restabat, ut ea omnia firmarentur, ut propria essent ac perpetua. Erunt, erunt in posterum, AUDITORES; neque vis ulla deinde compositum fœ-

us abrumpet. Pignus & obfes
hymenæus erit ille, qui Gal-
liam Hispaniamque veluti co-
ronat & amplectitur. Jam tem-
pus est omnibus incedere læti-
tiis, jam enses mutare thyrsis
genialibus, & odiorum pariter
ac bellorum memoriam abjice-
re. Ego verò affirmare non du-
bitabo, plus illis nuptiis, ô
Galli, vobis, quàm tot antè
confectis feliciter bellis actum
esse. Fuerint enimverò urbes
plurimæ bello captæ, perruptæ
arces munitissimæ; nunc in to-
tius velut Hispaniæ possessio-
nem pedem ponitis, cùm in
eam Gallico prognatam fan-
guine Reginam ducitis, quæ
pulchra prole C A R O L U M pa-
rentem, Hispanos felices, for-

34 LUDOVICO MAGNO
tunatos ipsos Gallos, orbem
terrarum Galliæ pariter & Hi-
spaniæ vectigalem faciet. Nunc
vicem Hispaniæ reddidistis, Gal-
li. Dederat illa vobis ANNAM
AUSTRIACAM, ac per eam
LUDOVICUM MAGNUM
dederat; dederat eadem THE-
RESIAM AUGUSTAM fere-
nissimi Delphini parentem:
jam illi LUDOVICAM MA-
RIAM, & in ea fœcundam Re-
gum stirpem optimorum repo-
nitis. Faxint Superi, ut tales
eos experiantur, tum Hispani,
tum Galli, qualem nunc orbis
terrarum universus LUDOVI-
CUM MAGNUM experitur;
utque compositis bellis, aut
sublatis etiam in ortu ipso &
compressis, PACIFICI lau-

dem, & cognomen cæteris appellationibus & laudibus anteponant. Ego sanè si quid veri auguror, non alios futuros illos reor, quippe quos pacata Gallia dederit, quos hymenæus pacificus in lucem extulerit, quos Hispania pacata susceperit. Ita, LUDOVICE MAGNE, perficies, ut pax à te constituta non Galliæ tuæ limitibus tantum, non hujus ævi tui terminis definiatur; sed ad consequentia longè sæcula, & ad seros Gallorum juxtà & Hispanorum nepotes perveniat; quibus ipsi bonis dum fruuntur, laudabunt eum profectò unde orta sunt, & auctorem te publicæ felicitatis prædicabunt.

Laudent nunc ergo cæteri

56 LUDOVICO MAGNO
virtutis illa tuæ bellicæ, non
dicam, facinora, sed portenta,
sed miracula, quæ quantâ Gal-
los extulere lætitiâ, tantâ Gal-
lici nominis hostes affecere de-
speratione, tantam gentibus
exteris, & alio sub sole jacen-
tibus admirationem attulerunt.
Celebrent altissimum animi tui
robur, quo vasto diruisti im-
petu Anglorum agmina, Ba-
tavorum cadaveribus humum
sine clade victor stravisti, san-
guine infecisti, cædibus decolo-
ravisti. In tuum honorem alii
concinant, socialibus tumen-
tes armis cecidisse Germanos;
mihi verò satis erit prædica-
re tuam post tot victorias rela-
tas, tot collectas lauros, tot
partos triumphos, lenitatem
&

& clementiam , quâ non hostium modò , quod magnum ; sed ipsius victoriæ , quod maximum , victor extitisti. Non me tam rapit formidatus te Rege orbi per arma Francus , quàm reddita te Rege per Galliam orbi securitas ; non tam nutu tremefacta tuo Europa , quàm eodem nutu pacata : neque tam movet debellatus per vim hostis , quàm humanitate servatus. Erit igitur hæc LUDOVICI laus maxima , honoris culmen , gloriæ apex , victoria demum , cujus memoria nec eorum oblivione , qui sunt , nec reticentiâ posterorum jacebit insepulta. Vigebit hæc in marmore , vivet in tabellis , in ære spirabit , audiet hoc fera

58 LUDOV. MAGNO PANEG.
posteritas, & stupebit. LUDOVICUS MAGNUS armis potens, hostes devicit: sed quæ summa fuit ejus, & inaudita huc usque magnanimitas, quos potuit perdere funditus, incolumes ab exitio conservavit.

DIXI.

28 Iudov. M. C. N. O. PANEC.
posterior, & stupor Iudov.
VICUS MACINUS armis po-
rens, hostes devicit: sed que
hominis est, & mandata
huc nunc regnum, quos
potuit perdere, tandem inco-
lunt, & tunc coram.

...

...

